

7. ОСВІТЯНСЬКІ ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 33:378.46

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

О.М. Блистів¹, Б.Ю. Кишакевич²

Проаналізовано зміст і потребу економічної підготовки майбутніх учителів, які в умовах ринкового суспільства будуть готувати учнів до підприємництва; наголошено, що сучасна економічна освіта, як загальна, так і професійна, є необхідною умовою формування особистісних і професійних компетенцій людини, потрібних для всебічної самореалізації у сучасних умовах. При цьому, така освіта повинна мати не тільки вузькоспеціалізований, але й загальносвітоглядний, особистісно-формувальний характер. Запропоновано певні зміни у теоретичній та практичній економічній підготовці майбутніх учителів.

Ключові слова: підприємницька діяльність, підприємництво, ринкове суспільство, економічна підготовка, економічна компетентність, економічна освіта, навчальна практика.

Вступ. Чинна система освіти переважно зорієнтована на професійну підготовку і застарілі уявлення про гармонійний розвиток людини, а не на всебічну підготовку до майбутнього життя. Багато людей, навіть з вищою освітою, не можуть знайти своє місце в суспільстві, бо вони не підготовлені до життя в умовах ринкової економіки, не знають, як розпочати якусь власну підприємницьку справу. Потреба реформування системи економічного навчання зростає із пришвидшенням темпів економічних перетворень, із насиченням української економіки тими інституціями, без яких не можна уявити ринкову економіку початку третього тисячоліття.

Педагогічний аспект проблеми формування економічної культури та її складових частин (системи знань, мислення, поведінки) досліджували А. Абрамова, Ф. Горелик, Ю. Васильєв, І. Ісаєв, О. Камішанченко, Г. Нагорна, І. Прокопенко, Б. Шемякін, Є. Шиянов, О. Шпак та інші. Комунікативний аспект культури особистості вивчали С. Єлканов, В. Кан-Калик, О. Рудницька, В. Страхов, Р. Хмелюк та ін. Питання фахової підготовки педагога до економічного виховання молоді в нових соціально-економічних умовах висвітлювали Н. Грамма, О. Шпак, М. Фіцула. Проблеми організації соціально-економічної підготовки молоді досліджували М. Бердяєв, В. Брицький, М. Горлач, В. Григор'ян, С. Дев'ятов, О. Долженко, М. Домбинська, Г. Коптанс, В. Лагутін, А. Нісімчук, О. Падалка, І. Прокопенко, І. Савицький, І. Сасова, І. Смолюк, О. Шпак, О. Криштановський, Т. Стомпалева, Т. Татрарашвілі, Г. Шмідт, П. Енгельмейер та ін.

Українські дослідники проблем соціалізації молоді приділяють багато уваги економічному вихованню майбутніх фахівців. І. Прокопенко зазначає: "Нове

розуміння економічних процесів, нове економічне мислення необхідне всім людям, бо вони стають суб'єктами сучасних ринкових відносин" [1]. З. Слєпкань стверджує, що економічне виховання дає змогу в будь-якій сфері професійної, громадської, особистої, побутової діяльності "знаходити найбільш раціональні з економічної точки зору рішення, ... виявляти активність і заповзятливість" [2].

Падалка О., Нісімчук А., Смолюк І., Шпак О. вважають основним завданням економічної освіти в умовах ринкових відносин формування нового економічного мислення і свідомості [3].

Мета роботи – обґрунтувати зміст, форми та методи економічного виховання майбутніх вчителів.

Матеріали та методи. Підприємництво є одним із різновидів творчої, пошукової, ризикової соціальної діяльності і в більшості країн світу з ринковою економікою вважається одним із найпрестижніших. Адже саме цей вид діяльності у відповідних умовах найкращим чином виявляє людську суть, допомагає прояву працівника як особистості. Підприємництву властивий більш індивідуальний характер, високий ступінь стимулювання співробітників, що призводить до більш повної реалізації потенціалу кожного з них. Здійснюючи самостійну підприємницьку діяльність, працівник значно зростає як людина: він росте і професійно, і інтелектуально. І це має цілком реальні позитивні наслідки для всього суспільства. Історія доводить, що підняти економіку, інші сфери буття до високого рівня розвитку можливо переважно через прояв членами цього суспільства їх господарської ініціативи.

Згідно зі ст. 42 ГК України підприємництво – це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та отримання прибутку [4].

Кожен випускник педагогічного університету повинен знати принципи організації підприємництва:

- вільний вибір видів діяльності;
- залучення на добровільних засадах до здійснення підприємницької діяльності майна і засобів юридичних осіб і громадян;
- самостійне формування програми діяльності та вибір постачальників і споживачів зробленої продукції, встановлення цін відповідно до законодавства;
- вільне наймання працівників;
- залучення і використання матеріально-технічних, фінансових, трудових, природних й інших видів ресурсів, використання яких не заборонене або не обмежене законодавством;
- самостійне здійснення підприємцем – юридичною особою зовнішньоекономічної діяльності, використання будь-яким підприємцем частки валютної виручки, що належить йому, на власний розсуд.

Якщо сьогодні Україна розбудовує ринкове суспільство, то в учнів та студентів потрібно формувати готовність стати приватним власником, підприємцем. Випускник школи або ВНЗ, готовий жити в умовах ринкових відносин, не чекатиме від держави першого робочого місця, дешевого житла, не тільки сам створить робоче місце, але й залучить інших до суспільного виробництва. У статті [5] зазначено: "Хто такий підприємець? Це не професія, не спеціальність і не посада. Це – геніальна і творча людина, революціонер, раціоналі-

¹ доц. О.М. Блистів, канд. пед. наук – Дрогобицький ДПУ ім. Івана Франка;

² проф. Б.Ю. Кишакевич, д-р екон. наук – Дрогобицький ДПУ ім. Івана Франка

затор і винахідник. Раніше вважали, що підприємництво є істотною властивістю тільки суб'єктів господарської діяльності, сьогодні зміст терміну "підприємець" розповсюджується на творчих і компетентних працівників в інших сферах життя. Тож формування підприємця в дійсності означає процес становлення самобутніх молодих творців інноваційних ідей і проектів, авторів неординарних методик і технологій, винахідників нових способів і шляхів розвитку суспільства та його складових – економіки, політики, соціальної сфери, освіти, інших сфер людського життя".

Приватна власність спонукає індивіда до активної участі не тільки в суспільному виробництві, але й у соціально-політичному та духовному житті країни. Невипадково підприємництво у розвинених країнах є джерелом кадрів для національного господарства і державного управління.

Сформована система цінностей радянського способу життя, правил і норм поведінки, традицій і звичаїв господарювання ще залишається діючою і вступає у суперечність з новими реальними умовами. Така ситуація нагально вимагає вироблення на загальнонаціональному рівні ефективних механізмів формування нових світоглядно-аксіологічних, професійно-інтелектуальних та творчо-інноваційних основ соціально-економічного, підприємницького менталітету українського населення, особливо молоді [6].

У сучасній науковій літературі поняття "економічна освіта" трактують двояко. По-перше, економічну освіту розуміють як професійну підготовку економістів усіх спеціальностей, по-друге, – як набір певних економічних знань, якими володіє особистість. Відповідно, різняться цілі економічної освіти.

"У першому випадку йдеться про отримання спеціальних економічних знань в рамках професійної підготовки економістів усіх спеціальностей, що дають змогу випускнику навчального закладу успішно виконувати роботу за набутою професією. З цих позицій економічну освіту можна розглядати як суму фундаментальної економічної підготовки та спеціальних знань. Економічна освіта здійснюється на всіх етапах професійного навчання та повинна формувати грамотного фахівця, що володіє досить великим обсягом економічних знань, які дають змогу йому успішно діяти в умовах товарно-грошових відносин.

У тому випадку, коли під економічною освітою розуміється передача, засвоєння і вміння користуватися загальними економічними знаннями, необхідними для здійснення різних видів трудової діяльності, його цілі розуміються іншим чином. Стверджується, що завданнями системи економічної освіти на всіх її щаблях є: збагачення особистості такими знаннями, які необхідні для розуміння суті мікро- та макроекономічних процесів, а також для формування навичок і вмінь, які дозволили б приймати відповідальні та науково обгрунтовані рішення в процесі її життєдіяльності. Економічне навчання в цьому сенсі може розглядатися в якості необхідного інтелектуального ресурсу як для розуміння, так і для подальшого розвитку економіки" [7].

Розвиток економічної освіти ґрунтується на таких принципах:

- Суспільна корисність економічних знань.
- Соціальна справедливість, толерантність, суспільна злагода і партнерство всіх учасників економічної освітньої діяльності.
- Гуманізм, демократичність, відкритість і доступність економічної освіти.

- Соціальна обгрунтованість економічного мислення в кожній сфері професійної діяльності.
- Поєднання фундаментальності та фаховості різноманітних освітніх програм, заснованих на індивідуалізації підготовки економічних кадрів відповідно до попиту на ринку праці.
- Безперервність економічної освіти, її системність та систематичність.
- Інноваційність змісту економічної освіти.
- Відповідність якості освітніх послуг потребам особи, соціальних і професійних груп країни та іноземних громадян.
- Адаптація світового досвіду та збереження кращих вітчизняних освітянських традицій, розширення міжнародного співробітництва.
- Державна підтримка підготовки фахівців.
- Інтеграція економічної освіти і наукових досліджень" [8].

Результати. Кабінет Міністрів України видав Постанову "Про економію державних коштів та недопущення втрат бюджету" [11] із завданнями економії бюджетних коштів за рахунок скорочення не менше ніж на 3 % чисельності працівників. А це залишить без трудового заробітку більше 200 тис. працівників, зокрема і державних службовців. Вивільнені працівники мають чи не єдину можливість працевлаштування у сфері підприємницької діяльності. Це ще раз підтверджує важливість підготовки випускників вищої і середньої шкіл до підприємницької діяльності.

Розглянемо навчальний план підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти – майбутніх учителів інформатики (прийм 2013 р. – випуск 2017 р.) і перерахуємо дисципліни, які спрямовані на формування їх економічної компетентності: нормативні дисципліни – математична економіка (економетрика – 3 кредити), моделювання фізичних, економічних та соціальних явищ (4 кредити); дисципліни за вибором – страхування (2 кредити), економіка освіти (2 кредити). Можна зробити висновок, що, вивчивши запропоновані дисципліни, майбутній вчитель інформатики буде некомпетентним у питаннях теорії та практики економічних процесів і питань підприємництва.

Більше уваги економічній компетентності приділено у навчальних планах підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти – майбутніх учителів математики (прийм 2014 р. – випуск 2018 р.). Тут передбачено вивчення таких дисциплін за вибором студента: мікро- і макроекономіка (9 кредитів), основи економічної теорії (4 кредити), основи статистики та економетрики (4 кредити), фінанси і кредит (3 кредити), страхування (2 кредити), економіка освіти (2 кредити). Але й цей навчальний план не готує майбутнього учителя до впровадження підприємництва у шкільній практиці.

Покажемо на прикладах, що вчителі усіх спеціальностей мають теми зі своїх предметів для молодіжного підприємництва. Для цього розглянемо такий вид навчальної роботи у загальноосвітній школі як навчальна практика. Навчальна практика є складовою частиною навчально-виховного процесу в загальноосвітній школі. Однак внаслідок багатьох причин цій темі приділяють небагато уваги в навчально-методичній літературі. Школи часто-густо не використовують значний потенціал навчальної практики для розвитку пізнавальної діяльності учнів, для економічного виховання учнів, для застосування теоретичних знань до розв'язання конкретних задач реального життя.

У посібнику [9] учитель чи керівник навчального закладу може ознайомитись із досвідом організації навчальної практики у Дрогобицькому педагогічному ліцеї, який проводить її вже майже двадцять років, тобто задовго до виходу у світ 2008 р. методичних рекомендацій МОН України щодо проведення навчальних екскурсій та навчальних практик. Приклади проектів, наведені у посібнику, стосуються різних шкільних предметів, вони усі реалізовані і містять пропозиції органам місцевого самоврядування щодо поліпшення екологічного стану міста, енергозбереження, охорони пам'яток природи. Отже, учні не тільки вчать застосовувати теоретичні знання на практиці, але й формують свою економічну культуру, роблять свій внесок до розв'язання насущних проблем місцевої громади.

Крім згаданих методичних рекомендацій МОН України, посібник містить коротку характеристику методу проектів та алгоритм створення робочого плану учнівського проекту. Це допоможе учителям та учням розробити свої оригінальні проекти, спрямовані на зміцнення навчально-матеріальної бази свого навчального закладу, охорону пам'яток культури та природи, збереження природного середовища місцевої громади та ін. З іншого боку, учні знайомляться з азами підприємницької діяльності в умовах ринкового суспільства.

Навчальна практика сприяє реалізації компетентного підходу у навчанні учнів, формує їх життєво потрібні компетенції, спонукає до спостережень і досліджень явищ природи і процесів суспільного життя, певною мірою допомагає вибрати майбутню професію, вчить працювати у колективі, спільно розв'язувати ті чи інші завдання. Навчальна практика учнів створює широкі можливості учителю для глибокого вивчення їх особистостей, дає змогу йому надати вихованцям більш коректні професійно-орієнтаційні консультації. Наведено приклади проектів, які розробляли учні Дрогобицького педагогічного ліцею: економія електроенергії у навчальному закладі (на прикладі Дрогобицького педагогічного ліцею), аналіз ринку банківських послуг у Дрогобичі, дослідження екологічного стану річок Дрогобича, рідкісні дерева Дрогобича, створення сайту Дрогобицького педагогічного ліцею.

Обговорення. Пропонуємо внести такі зміни в економічну підготовку вчителів усіх спеціальностей. Навчальні дисципліни "макро- і мікроекономіка", "фінанси і кредит", "основи підприємництва" вивчати як нормативні, крім педагогічної практики увести стажування студентів випускних курсів на підприємствах малого та середнього бізнесу.

Куцеконь М. пропонує програму тренінгу для учнів і студентів, яка готувала б майбутнього підприємця. Детальніше з програмою можна ознайомитись у книжці [10]. Під час тренінгу учні або студенти виступають "в ролі засновників власного бізнесу, розробників місії підприємства, маркетологів, менеджерів, безпосередніх виробників інтелектуальної продукції тощо на фірмі "Я сам (а)". При відкритті цієї фірми учень (студент) повинен виходити з того, що він є президентом компанії, в якій працює тільки один робітник – він сам, що предметом його власної праці на цій фірмі є його людський потенціал, а основним його обов'язком є підготовка для високо-конкурентного ринку всього-на-всього одного товару – його власних умінь і навичок ринкового спеціаліста. Він має сприймати себе консультантом власної компанії, яка з часом буде оплачувати його працю відповідно з вкладом в її становлення та розвиток".

У статті [5] автор пропонує перетворити ВНЗ у студентську бізнес-академію, в якій кожен студент може розвинути свої природні здібності і стати розумним творцем свого оточення.

Концепція розвитку економічної освіти, затверджена рішенням колегії Міністерства освіти і науки України 04.12.2003 р., рекомендує "вжити заходів на державному рівні щодо створення підприємствами та організаціями різних форм власності необхідних умов для проходження практики студентами; розробити нові форми практичної підготовки через створення навчально-тренінгових фірм, бізнес-інкубаторів, індивідуальні завдання, що розвивають практичні вміння та навички студентів; розширити можливості набуття науково-педагогічними працівниками практичного досвіду з допомогою стажування на діючих підприємствах; спрямувати співробітництво між викладацьким складом вищих навчальних закладів і фахівцями-практиками в напрямі взаємоконсультування, підбору навчального матеріалу для створення кейсів; залучати до навчального процесу провідних фахівців діючих підприємств, організацій та установ; ...".

Далі у [5] читаємо: "Деякі роки назад в Бердянську відбулася міжнародна конференція керівників вищих навчальних закладів, присвячена ролі вищої освіти в житті суспільства. Серед її учасників були і представники колишніх Прибалтійських республік, які розповідали, що студенти їхніх вищих навчальних закладів займаються підприємництвом із II курсу. Такий бізнес дає змогу "юному підприємцю" зняти з батьків фінансову відповідальність за його навчання, сприяє формуванню творчих, самодостатніх і відповідальних громадян. Все це і дає нам підстави стверджувати, що розбудова ринкового суспільства в Україні повинна супроводжуватися залученням школярів і студентів до участі в молодіжному підприємстві".

Висновки. У Концепцію розвитку економічної освіти, прийняту ще у 2003 р., потрібно внести зміни, зокрема чіткіше окреслити підготовку учнів та студентів до підприємницької діяльності. У навчальні плани підготовки учителів усіх спеціальностей внести дисципліни, які підвищують їх економічну компетенцію та знайомлять з основами підприємницької діяльності. Учні і студентів потрібно залучати до підприємництва. Ці заходи сприятимуть розбудові ринкового суспільства в Україні.

Література

1. Основи економіки: елементарна мікроекономіка / за ред. акад. АПН України І.Ф. Прокопенка. – Харків : Вид-во "Бізнес-інформ", 1999. – 236 с. (С. 7.).
2. Слєпкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі : навч. посібн. / З. Слєпкань. – К. : Вид-во НПУ, 2000. – 239 с. (С. 45.).
3. Падалка О.С. Педагогічні технології : навч. посібн. [для студ. ВНЗ] / О.С. Падалка, А.М. Нісімчук, І.О. Смолюк, О.Г. Шпак. – К. : Українська енциклопедія, 1995. – 252 с. (С. 200).
4. Старцев О.В. Підприємницьке право : навч. посібн. / О.В. Старцев. – К. : Вид-во "Істина", 2006. – 208 с.
5. Куцеконь М. Яка освіта нам потрібна? / М. Куцеконь // День. – 2009. – № 107 (25 червня). [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/yaka-osvita-nam-potribna>
6. Олексенко Р. Економічна освіта в системі підготовки особистості до самостійного життя та творчості / Р. Олексенко. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ird.npu.edu.ua/files/oleksenko.pdf>
7. Гурьянова В.Г. Экономическое образование и воспитание как единый процесс формирования и развития будущего специалиста / В.Г. Гурьянова. [Электронный ресурс]. – Доступный с <http://agrotex.ru/436>

8. Концепція розвитку економічної освіти, затверджена рішенням колегії Міністерства освіти і науки України 04.12.2003 року. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://ua-info.biz/legal/basece/ua-ampzre.htm>

9. Гладкевич М.І. Організація навчальної практики методом проєктів : навч. посібн. / М.І. Гладкевич, А.Г. Григорович, О.В. Заяць, Ю.Л. Кишакевич та ін. – Дрогобич : РВВ Дрогоб. ДПУ ім. Івана Франка, 2012. – 70 с.

10. Куцоконь М.П. Молодіжне підприємництво та активізація підприємницького потенціалу молоді : навч.-метод. посібн. / М.П. Куцоконь. – Донецьк : Вид-во ТОВ "Юго-Восток. ЛТД", 2006. – 252 с.

11. Постанова КМУ "Про економію державних коштів та недопущення втрат бюджету". [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/65-2014-%D0%BF>

Надійшло до редакції 23.11.2015 р.

Блыстив О.М., Кишакевич Б.Ю. Некоторые проблемы экономической подготовки будущих учителей

Проанализированы содержание и потребность экономической подготовки будущих учителей, которые в условиях рыночного общества будут готовить учеников к предпринимательству; подчеркнуто, что современное экономическое образование, как общее, так и профессиональное, является необходимым условием формирования личностных и профессиональных компетенций человека, необходимых для всесторонней самореализации в современных условиях. При этом, такое образование должно носить не только узкоспециализированный, но и общемировоззренческий, личностно-формирующий характер. Предложены определенные изменения в теоретической и практической экономической подготовке будущих учителей.

Ключевые слова: предпринимательская деятельность, предпринимательство, рыночное общество, экономическая подготовка, экономическая компетентность, экономическое образование, учебная практика.

Blystiv O.M., Kyshakevych B.Yu. Some Issues of Economic Training of Future Teachers

The content and the need for economic training of teachers who will train students for entrepreneurship in a market society are analysed. It is stressed that the current economic education, including general and professional education, are necessary conditions for the formation of personal and professional competences that are essential for full self-fulfilment in modern conditions. Thus, this education should be not only highly specialized but also have overall outlook and personality-forming character. Some changes in the theoretical and practical economic training of future teachers have been offered.

Keywords: entrepreneurship, business, market society, economic education, economic competence, educational practice.

УДК 657.1:658:4

ФІНАНСОВІ ПРОБЛЕМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Б.І. Пшик¹

Розглянуто основні проблеми забезпечення інтелектуальної безпеки у сфері вищої освіти України у контексті фінансового забезпечення. Подано авторські рекомендації щодо поліпшення фінансування наукової діяльності, стимулювання професорсько-викладацького складу, зміцнення матеріально-технічної бази та інформаційного забезпечення освітньої діяльності, спрямовані на зміцнення рівня інтелектуальної безпеки ви-

щих навчальних закладів. Наголошено на потребі реалізації довгострокової стратегії забезпечення інтелектуальної безпеки як ефективного засобу управління інтелектуальною діяльністю вищих навчальних закладів, спрямованої на створення умов для підвищення конкурентоспроможності наукових досліджень, їх практичного застосування, прямого та непрямого впливу державного регулювання наукової сфери з урахуванням реальних ресурсів для їх здійснення.

Ключові слова: вищий навчальний заклад, інтелектуальна безпека, фінансування вищої освіти.

Постановка проблеми. На сьогодні у структурі економічних ресурсів особливо значущими є ресурси інтелектуальні, що зумовлює потребу перегляду існуючих підходів до визначення пріоритетних об'єктів, умов та напрямів забезпечення економічної безпеки на усіх рівнях економічних відносин, а особливо – у сфері вищої освіти. Саме інтелектуальна безпека є сьогодні однією з основних компонентів системи національної економічної безпеки, оскільки, з одного боку, пов'язана зі зростанням ролі інтелектуальної праці, захистом інтелектуального потенціалу від руйнування, а з іншого – гарантує безпеку інтелектуального розвитку людини, захищає знання як найцінніший інтелектуальний ресурс та його носія – людину, що створює інтелектуальні продукти [1, с. 126].

Актуальність проблем інтелектуальної безпеки у зазначеній сфері посилюється з огляду на процеси розвитку інформаційного суспільства з позицій продукування, обміну, використання інтелектуальних ресурсів. Це пояснюється тим, що створення та поширення знань є одним із пріоритетних завдань як на рівні кожного окремого вишу, так і системи вищої освіти загалом. Це означає, що вищі навчальні заклади є не просто пасивними передавачами знань у ході навчального процесу, а й організаціями, які активно здійснюють наукові дослідження, створюють і підтримують розвиток інтелектуального капіталу у суспільстві, який виступає важливим джерелом розвитку економічних систем. Відтак проблематика визначення напрямів і механізмів, спрямованих на посилення інтелектуальної безпеки у сфері вищої освіти, має значний науковий і практичний інтерес.

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчує, що на сьогодні є чимало наукових праць, в яких загалом висвітлено пріоритети та механізми забезпечення економічної безпеки держави як загалом, так і для її складових елементів. До них можна віднести праці О. Барановського, Т. Васильців, Г. Козаченко, В. Мартинюка, Ю. Погорелова та ін. Водночас у науковій економічній літературі немає цілісних і комплексних досліджень, спрямованих на пошук шляхів гарантування інтелектуальної безпеки. Додаткових досліджень потребують проблеми забезпечення інтелектуальної безпеки у сфері вищої освіти на основі застосування фінансових механізмів.

Мета роботи – висвітлення фінансових проблем забезпечення інтелектуальної безпеки у сфері вищої освіти України та шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Виявлення проблем та окреслення напрямів посилення інтелектуальної безпеки у сфері вищої освіти потребує конкретизації змісту використовуваного поняття. З позицій поєднання класичних підходів до розуміння інтелектуальної безпеки з точки зору захищеності інтелектуальних ресурсів від зовнішніх і внутрішніх загроз, під інтелектуальною безпе-

¹ проф. Б.І. Пшик, д-р екон. наук – Львівський ННІ ДВНЗ "Університет банківської справи"